

KONINKRIJK BELGIË

ADVIES 43.835/1
VAN 20 DECEMBER 2007

VAN DE AFDELING WETGEVING
VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 12 november 2007 door de Vlaamse minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen verzocht haar, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een voorontwerp van decreet "houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid", heeft het volgende advies gegeven:

Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de afdeling wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten is voldaan ⁽¹⁾.

Daarnaast bevat dit advies ook een aantal opmerkingen over andere punten. Daaruit mag echter niet worden afgeleid dat de afdeling wetgeving binnen de haar toegemeten termijn een exhaustief onderzoek van het ontwerp heeft kunnen verrichten.

*

* *

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

1. Het om advies voorgelegde voorontwerp van decreet strekt ertoe een algemeen kader te creëren voor het Vlaamse gelijkekansenbeleid en voor het gelijkebehandelingsbeleid van de Vlaamse overheid.

Naast algemene bepalingen (hoofdstuk I), doelstellingen van het gelijkekansenbeleid en het gelijkebehandelingsbeleid (hoofdstuk II) en slotbepalingen (hoofdstuk V), wordt de kern van het ontwerp gevormd door de hoofdstukken III en IV, respectievelijk gewijd aan het gelijkekansenbeleid en aan het gelijkebehandelingsbeleid.

In hoofdstuk III worden enerzijds de uitgangspunten van het Vlaamse gelijkekansenbeleid opgesomd en anderzijds de organisatie van het zogenaamde horizontale gelijkekansenbeleid geregeld. Wat dit laatste aspect betreft, legt de Vlaamse Regering de strategische en operationele doelstellingen vast (artikel 7), stelt ze een geïntegreerd actieplan op (artikel 9) en wordt gerapporteerd aan het Vlaams Parlement (artikel 13). Daarnaast voorziet artikel 11 in de oprichting van een coördinerende commissie binnen de administratieve diensten van de Vlaamse overheid.

⁽¹⁾ Aangezien het om een ontwerp van decreet gaat wordt onder rechtsgrond de conformiteit met hogere rechtsnormen verstaan.

Hoofdstuk IV is gewijd aan het gelijkebehandelingsbeleid en bevat het juridisch instrumentarium ter bestrijding van discriminatie.

In afdeling I worden de verschillende (verschijnings-)vormen van discriminatie omschreven: directe discriminatie (artikel 15, § 1), indirecte discriminatie (artikel 15, § 2), intimidatie en seksuele intimidatie (artikel 16), opdracht geven tot discriminatie (artikel 17) en het weigeren van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap (artikel 18). Er is gekozen voor een "gesloten" definitie van discriminatie: van directe en indirecte discriminatie is immers slechts sprake indien de minder gunstige behandeling gebeurt op grond van de "beschermde kenmerken" die in artikel 15, §§ 3 tot 5, van het ontwerp worden bepaald.

In afdeling II wordt het toepassingsgebied van de regeling omschreven en het discriminatieverbod geformuleerd (artikel 19). Er wordt tevens bepaald dat directe of indirecte discriminatie die het gevolg is van een decretale bepaling geen discriminatie is (artikel 20).

Afdeling III bevat bijzondere bepalingen die betrekking hebben op ongelijke behandelingen op grond van zwangerschap, leeftijd, ras, geslacht, enzovoort.

In afdeling IV wordt omschreven op grond van welke voorwaarden maatregelen van positieve actie mogelijk zijn (artikel 25).

Afdeling V voorziet in sancties die zowel van burgerlijke, gerechtelijke als strafrechtelijke aard zijn.

De burgerlijke sancties kunnen als volgt worden samengevat:

- de nietigheid van de bepalingen die strijdig zijn met de bepalingen van het ontwerp en van de bedingen waarin wordt gesteld dat wordt afgezien van de rechten die erdoor gewaarborgd worden (artikel 26);
- een specifieke schadevergoedingsregeling, met name een forfaitaire schadeloosstelling voor het slachtoffer, die blijft bestaan naast de mogelijkheid van schadeloosstelling voor het nadeel dat het slachtoffer van een discriminerende handeling ondervindt. Het slachtoffer heeft de keuze tussen beide vormen van schadeloosstelling (artikel 27).

De gerechtelijke actiemiddelen om het discriminatieverbod af te dwingen, zijn:

- een stakingsvordering die wordt ingediend zoals bij het kortgeding (artikel 28);
- een procedure voor het opleggen van een dwangsom (artikel 29);
- een omkering van de bewijslast in burgerlijke procedures (artikel 35, afdeling VI).

De strafrechtelijke regeling voorziet in boetes en gevangenisstraffen, alsmede, in sommige gevallen, in een mechanisme van verbod op de uitoefening van de rechten bepaald in artikel 31 van het Strafwetboek, waarbij worden bestraft daden die aanzetten tot discriminatie (artikel 30), daden van discriminatie die begaan worden door een ambtenaar (artikel 31) en het niet naleven van een arrest of vonnis (artikel 32).

Afdeling VI houdt de bewijsregeling in.

Afdeling VII bevat een aantal bepalingen inzake rechtsbescherming en rechtshandhaving. Er wordt een beschermingsmechanisme tegen vergeldingsmaatregelen ingesteld, dat onder meer voorziet in een omkering van de bewijslast bij een daad van represaille en in een schadevergoeding (artikel 36). De Vlaamse Regering wordt gemachtigd om toezichtsambtenaren aan te wijzen (artikel 38) en om organen aan te wijzen die in rechte kunnen optreden ten voordele van slachtoffers van discriminatie (artikel 39). Bovendien wordt aan mensenrechtenorganisaties en representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties in bepaalde gevallen de mogelijkheid geboden om in rechte te treden (artikel 40).

Afdeling VIII voorziet in de mogelijkheid van erkenning van "gelijkebehandelingsbureaus", waarvoor de Vlaamse Regering de voorwaarden bepaalt (artikel 41). Het ontwerp omschrijft wel zelf de opdrachten van de gelijkebehandelingsbureaus (artikel 42).

2. Uit artikel 3 van het ontwerp en de memorie van toelichting blijkt dat met hoofdstuk IV (en hoofdstuk V) van het ontwerp de omzetting wordt beoogd, wat de bevoegdheidsdomeinen van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap betreft, van de richtlijnen van de Europese Unie betreffende inzake gelijke behandeling. Het gaat om de volgende richtlijnen:

- richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming;
- richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep;
- richtlijn 2002/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 tot wijziging van richtlijn 76/202/EEG van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden;
- richtlijn 2004/113/EG van de Raad van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten.

3. Uit de memorie van toelichting blijkt daarenboven dat het ontwerp in belangrijke mate is geïnspireerd door de federale non-discrimiatiewetgeving, namelijk:

- de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (hierna: antidiscriminatiewet);
- de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen (hierna: genderwet);
- de wet van 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (hierna: antiracismewet);

.../...

- de wet van 10 mei 2007 tot aanpassing van het Gerechtelijk Wetboek aan de wetgeving ter bestrijding van discriminatie en tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden.

BEVOEGDHEID

I. Bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten om een non-discriminatiebeleid te voeren.

1. De ontworpen regeling strekt er in essentie toe op het vlak van de bevoegdheden van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap een wettelijk kader te creëren ter waarborging van de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie.

Wat betreft de institutionele bevoegdheid inzake het waarborgen van voornoemd grondrecht kan worden gewezen op hetgeen de Raad van State, afdeling wetgeving, heeft gesteld in het advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV ⁽²⁾ van 11 juli 2006:

⁽²⁾ Advies over een voorontwerp van wet "tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden" (40.689/AV), een voorontwerp van wet "ter bestrijding tegen discriminatie tussen vrouwen en mannen" (40.690/AV) en een voorontwerp van wet "ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie" (40.691/AV), *Parl. St.*, Kamer, DOC 51 2720/001, 79 en 84-86.

"Zowel het Arbitragehof, als de Raad van State, afdeling wetgeving, hebben geoordeeld dat het elke wetgever, binnen de eigen bevoegdheidssfeer, toekomt om door hogere rechtsnormen omschreven grondrechten met betrekking tot de hem toevertrouwde aangelegenheden te concretiseren ⁽³⁾.

De federale overheid kan derhalve enkel een anti-discriminatiebeleid voeren in de aangelegenheden waarvoor zij bevoegd is ⁽⁴⁾, en bijgevolg ook enkel met betrekking tot die aangelegenheden de nodige regels aannemen ter

⁽³⁾ Voetnoot 18 in het aangehaalde advies: Arbitragehof, nr. 54/96, 3 oktober 1996, B.9; Arbitragehof, nr. 124/99, 25 november 1999, B.4.4; Arbitragehof, nr. 124/2000, 29 november 2000, B.4.2; voor adviezen van de Raad van State, zie onder meer advies 25.131/VR van 18 november en 13 mei 1997 over een voorstel van decreet "houdende regeling van het recht op vrije nieuwsgaring en de uitzending van korte berichten door de omroepen" (*Parl. St.*, Vl. P., B.Z. 1995, nr. 82/2); advies 28.197/1 over een voorontwerp van wet, dat heeft geleid tot de wet van 7 mei 1999, "op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen, de toegang tot een zelfstandig beroep en de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid" (*Gedr. St.*, Kamer, 1998-1999, n^{rs}. 2057/1 en 2058/1); advies 30.462/2, gegeven op 16 november 2000 over een voorontwerp, dat heeft geleid tot de wet van 25 februari 2003, "ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding" (*Gedr. St.*, Senaat, 1998-1999, nr. 1341/1); advies 40.469/VR gegeven op 22 juni 2006 over een voorontwerp van wet "houdende toelating van de assistentiehonden tot de voor het publiek toegankelijke plaatsen" en samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, het Waals Gewest, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie "betreffende de toegang van assistentiehonden tot de voor het publiek toegankelijke plaatsen"; adviezen 40.620/VR en 40.621/VR gegeven op dezelfde datum over een voorontwerp van decreet van het Waals Gewest "relatif à l'accessibilité aux personnes handicapées accompagnées de chiens d'assistance des établissements et installations destinés au public" en een voorontwerp van decreet "relatif à l'accessibilité aux personnes handicapées accompagnées de chiens d'assistance des établissements et installations destinés au public dans les matières régées en vertu de l'article 138 de la Constitution".

⁽⁴⁾ Voetnoot 19 in het aangehaalde advies: In deze zin, de volgende adviezen : 28.197/1, 16 februari 1999, voormeld; 30.462/2, 16 november 2000, voormeld; 36.415/2, gegeven op 11 februari 2004 over een voorontwerp van decreet van de Duitstalige Gemeenschap "relatif à la garantie de l'égalité de traitement sur le marché du travail" (*Doc.*, Duitstalige Gemeenschapsraad, 2003-2004, nr. 166/1); 36.788/2, gegeven op 25 maart 2004 over een voorontwerp van decreet van de Franse Gemeenschap "relatif à la mise en oeuvre du principe de l'égalité de traitement" (*Gedr. St.*, Parl. Comm. fr., 2003-2004, nr 543/1); 36.797/2, gegeven op 25 maart 2004 over een voorontwerp van decreet van het Waals Gewest "relatif à la mise en oeuvre du principe de l'égalité de traitement en matière d'emploi et de formation professionnelle" (*Gedr. St.*, Parl. wallon., 2003-2004, nr. 708/1); 39.682/1, gegeven op 31 januari 2006 over een voorstel van ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest "houdende de evenredige participatie op de arbeidsmarkt" (*Gedr. St.*, Brussels Hoofdstedelijk Parlement, 2004-2005, nr. A-138/2); 40.469/VR, 22 juni 2006, voormeld; 40.620/VR en 40.621/VR, 22 juni 2006, voormeld.

implementatie van Europese richtlijnen. Onder voorbehoud van hetgeen wordt opgemerkt in de nummers 12 tot en met 18 van dit advies, komt het daarentegen in beginsel uitsluitend aan de gemeenschappen en de gewesten (...) toe om het discriminatieverbod te concretiseren, respectievelijk met betrekking tot de culturele, de persoonsgebonden en de onderwijsaangelegenheden, en met betrekking tot de gewestelijke aangelegenheden. Dit geldt ook voor het statuut van het personeel van de openbare instellingen die van de gemeenschappen en de gewesten afhangen (artikel 9 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen), voor het statuut van het personeel van de gemeenschaps- en gewestregeringen (artikel 87 van die wet)⁽⁵⁾ of voor de regelingen die de gemeenschappen inzake het statuut van het onderwijzend personeel op grond van artikel 127, § 1, eerste lid, 2/, van de Grondwet kunnen aannemen. In al deze domeinen komt het de bevoegde gemeenschaps- of gewestoverheid toe een beleid inzake niet-discriminatie te voeren en de voor de implementatie van Europese richtlijnen noodzakelijke bepalingen aan te nemen. De concretisering zelf van het beginsel van het verbod op enige directe of indirecte discriminatie valt immers onder elk van de bevoegde overheden doordat ze moet plaatshebben in de verschillende fasen van de arbeidsverhouding, dit wil zeggen bij de selectie en de aanwerving, tijdens het verloop van de beroepsloopbaan en op het einde ervan".

2. Uit het voornoemde advies volgt dat het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap uitsluitend bevoegd zijn om een regeling inzake bestrijding van discriminatie aan te nemen, en derhalve om de voornoemde Europese richtlijnen om te zetten, in de aangelegenheden waarvoor zij bevoegd zijn, alsook wat betreft het vaststellen van het statuut van het personeel van de openbare instellingen die van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap afhangen⁽⁶⁾ en van het personeel van de Vlaamse Regering⁽⁷⁾.

3. Het is de vraag of alle aangelegenheden vermeld in artikel 19 van het ontwerp wel in deze bevoegdheid kunnen worden ingepast, aangezien de verschillende aspecten van het toepassingsgebied ruim zijn omschreven. Zo zijn de omschrijvingen in artikel 19, 1/ en 6/ tot 8/ zo geformuleerd dat deze bepalingen, ondanks de verduidelijking

⁽⁵⁾ Voetnoot 21 in het aangehaalde advies: Wat ambtenarenzaken betreft, zou de federale overheid aan de gemeenschappen en de gewesten de naleving van sommige regels kunnen opleggen in het kader van de algemene principes vastgesteld door de Koning krachtens artikel 87, § 4, van de eerder genoemde wet van 8 augustus 1980.

⁽⁶⁾ Zie artikel 9 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

⁽⁷⁾ Zie artikel 87 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

in de memorie van toelichting, ontegensprekelijk ook betrekking kunnen hebben op federale aangelegenheden ⁽⁸⁾.

Daartegenover staat evenwel dat de inleidende zin van artikel 19 uitdrukkelijk het toepassingsgebied van de regeling beperkt door toevoeging van de woorden "(b)innen de grenzen van de aan de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest toegewezen bevoegdheden", zodat in de regeling wordt aangegeven dat ze bevoegdheidsconform dient te worden gelezen ⁽⁹⁾.

II. De residuaire federale bevoegdheid inzake burgerlijk en gerechtelijk recht.

1. Sommige bepalingen van afdeling V van hoofdstuk IV van het ontwerp verbinden burgerrechtelijke sancties aan de overtredingen van het decreet, met name de nietigheid van sommige bepalingen en een bijzondere schadevergoeding.

In het advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid enerzijds en de gemeenschappen en gewesten anderzijds op het vlak van het burgerlijk recht als volgt afgelijnd:

"14. Op grond van zijn residuaire bevoegdheid, is de federale wetgever in beginsel bevoegd inzake het burgerlijk recht. De gemeenschappen en de gewesten kunnen terzake slechts regelingen uitvaardigen voor zover deze geacht kunnen worden inherent te zijn aan de hun toegewezen bevoegdheden ⁽¹⁰⁾, of op grond van artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

⁽⁸⁾ Vergelijk met het advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV, randnr. 9 (*Parl. St.*, Kamer, DOC 51 2720/001, 87 e.v.).

⁽⁹⁾ Zie Arbitragehof, nr. 56/2000, 17 mei 2000, B.5: "Er kan niet worden vereist dat de decreetgever in elke bepalingen uitdrukkelijk de bevoegdheidsverdelende regels in herinnering brengt die de uitvoerende overheden, evenzeer als hijzelf, verondersteld worden in acht te nemen; er moet dus, zelfs in geval van stilzwijgen van wege een gemeenschapsdecreet hieromtrent, worden vermoed dat de decreetgever zich naar de bevoegdheidsverdelende regels gedraagt (...)".

⁽¹⁰⁾ Voetnoot 41 in het aangehaalde advies: Zie Arbitragehof, nr. 51/93, 1 juli 1993, B.1.6; advies 33.334/VR van 24 juni 2003, over een voorstel van ordonnantie "betreffende de bodemsanering", *Parl. St.*, B.H.R., 2000-01, nr. A-221/2; zie ook Arbitragehof, nr. 27, 22 oktober 1987, 3.B.3.1 tot 3.B.3.4.

15. Op grond van zijn residuaire bevoegdheid kan de federale wetgever algemene regels inzake verbintenissen-, contracten- en aansprakelijkheidsrecht uitvaardigen. Zo kan de federale overheid met name algemene regels uitvaardigen over de nietigheid van contractuele clausules die indruisen tegen het discriminatieverbod of terzake een bijzonder aansprakelijkheidsregime instellen. Die regels zijn dan ook van toepassing op aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten vallen, althans totdat ze zelf specifieke bepalingen aannemen op grond van hun inherente of impliciete bevoegdheden wanneer de voorwaarden om zulks te doen vervuld zijn" ⁽¹¹⁾.

Uit die adviespraktijk kan weliswaar worden afgeleid dat het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap specifieke burgerrechtelijke bepalingen kunnen aannemen op grond van hun inherente of impliciete bevoegdheden, maar in de memorie van toelichting wordt hier geen gewag van gemaakt en wordt bijgevolg op geen enkele wijze verantwoord dat de betrokken bepalingen inherent zijn aan de gewest- of gemeenschapsbevoegdheden of dat aan de voorwaarden van artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 zou zijn voldaan. Krachtens laatstgenoemde bepaling kunnen de decreten rechtsbepalingen bevatten in aangelegenheden waarvoor de betrokken parlementen niet bevoegd zijn, voor zover die bepalingen noodzakelijk zijn voor de uitoefening van hun bevoegdheid. Daartoe is voorts ook vereist dat de betrokken aangelegenheid zich leent tot een gedifferentieerde regeling en dat de weerslag van de door de decreetgever aan te nemen bepalingen op die aangelegenheid slechts marginaal is ⁽¹²⁾.

Krachtens de artikelen 5 en 14 van de antidiscriminatiewet gelden de vergelijkbare bepalingen van die wet niet ten aanzien van de aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten vallen. Een correcte omzetting van de Europese richtlijnen lijkt dergelijke bepalingen dus noodzakelijk te maken. In elk geval zullen de stellers van het ontwerp dit moeten kunnen verantwoorden alsook dat eveneens voldaan is aan de andere twee hiervoor genoemde voorwaarden.

⁽¹¹⁾ *Parl. St.*, Kamer, DOC 51 2720/001, 92.

⁽¹²⁾ Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, bv. arrest nr. 87/2006, 24 mei 2006, B.7, en vaste adviespraktijk van de afdeling wetgeving van de Raad van State, bv. adv. R.v.St. nr. 42.319/3, 13 maart 2007, over een voorontwerp van decreet "houdende de opheffing van artikel 76 van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7 augustus 1987", *Parl. St.*, Vl. Parl., 2006-07, nr. 1191/1, 15-16.

Het verdient daarom aanbeveling die verantwoording in de memorie van toelichting op te nemen.

2. Sommige bepalingen van afdeling V van hoofdstuk IV voorzien in bijzondere gerechtelijke procedures voor het afdwingen van het discriminatieverbod, met name in een stakingsvordering en in het opleggen van een dwangsom. Sommige bepalingen van afdeling VI van hoofdstuk IV bevatten specifieke voorschriften inzake de bewijslast. Tegelijk brengen de bepalingen van hoofdstuk V wijzigingen aan in de bevoegdheidsregeling van de rechtscolleges, zoals die is geregeld in het Gerechtelijk Wetboek.

Uit de vaste adviespraktijk van de afdeling wetgeving van de Raad van State volgt dat zowel de regeling van de bevoegdheid van de rechtscolleges als het vaststellen van de procedures die voor deze rechtscolleges dienen te worden gevolgd, aangelegenheden zijn die behoren tot de bevoegdheid van de federale Staat.

Zoals reeds aangehaald kunnen krachtens artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 de decreten evenwel onder zekere voorwaarden bepalingen bevatten in aangelegenheden waarvoor de betrokken parlementen niet bevoegd zijn.

In de memorie van toelichting wordt weliswaar uitdrukkelijk een beroep gedaan op artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 om de genoemde bepalingen aan te nemen, maar wordt niet verantwoord dat aan de voorwaarden voor de toepassing van deze bepaling is voldaan. De stellers van het ontwerp zullen nochtans ook in dit verband het aanwenden van artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 moeten kunnen verantwoorden. Het verdient daarom aanbeveling die verantwoording in de memorie van toelichting op te nemen.

III. De strafrechtelijke bevoegdheid van de gemeenschappen en gewesten.

1. In het advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid enerzijds en de gemeenschappen en gewesten anderzijds op het vlak van het strafrecht als volgt afgelijnd:

"16. De bevoegdheid van de federale wetgever inzake strafrecht wordt vooreerst bepaald door artikel 11 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, waaruit blijkt dat deze in beginsel bevoegd is inzake de regelingen opgenomen in boek I van het Strafwetboek. De federale wetgever is daarenboven residuair bevoegd in strafzaken, hetgeen impliceert dat hij strafbepalingen met een algemene draagwijdte ⁽¹³⁾ kan uitvaardigen, alsmede strafbepalingen met betrekking tot de federaal gebleven aangelegenheden.

17. Op grond van zijn residuaire bevoegdheid inzake het strafrecht kan de federale wetgever algemene strafbepalingen inzake niet-discriminatie of aanzetten tot discriminatie aannemen, ongeacht de aangelegenheid waarin de discriminatie zich voordoet. Deze regels vinden dan eveneens toepassing in aangelegenheden behorende tot de bevoegdheid van de gemeenschappen of de gewesten, op zijn minst totdat deze specifieke voorzieningen treffen op grond van hun bevoegdheden (artikel 11 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980)" ⁽¹⁴⁾.

2. Hieruit volgt dat de gemeenschappen en gewesten strafsancties kunnen verbinden aan hun antidiscriminatieregelen. Bovendien beantwoorden de bepalingen van het ontwerp aan de vereisten van artikel 11, eerste lid, van de bijzondere wet.

IV. De territoriale bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

1. Uit artikel 41, § 1, van het ontwerp volgt dat de Vlaamse Regering ook gelijkebehandelingsbureaus kan erkennen en subsidiëren in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Het spreekt voor zich dat die bepaling bevoegdheidsconform dient te worden gelezen, zodat het enerzijds enkel om unicommunautaire instellingen kan gaan en anderzijds alleen om instellingen die opdrachten uitoefenen op het terrein van de gemeenschapsaangelegenheden.

2. Uit artikel 41, § 2, van het ontwerp blijkt dat de Vlaamse Regering ook "de betrokkenheid van de gemeenten" moet bepalen. Voor zover het om gelijkebehandelingsbureaus in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad gaat, kan de Vlaamse Regering niet voorzien in de verplichte betrokkenheid van de Brusselse gemeenten, die uit hun aard immers bicommunautaire instellingen zijn.

⁽¹³⁾ Voetnoot 42 in het aangehaalde advies: Zo is hij bevoegd om in het algemeen misdrijven als bijv. valsheid in geschriften strafbaar te stellen.

⁽¹⁴⁾ Parl. St., Kamer, DOC 51 2720/001, 92.

ALGEMENE OPMERKINGEN

I. Lijst van criteria op grond waarvan discriminatie wordt verboden

1. Artikel 15, § 3, van het ontwerp bepaalt de beschermde kenmerken die aanleiding kunnen geven tot de verschillende verschijningsvormen van discriminatie.

Zowel uit de tekst van het ontwerp als uit de memorie van toelichting blijkt dat artikel 15, § 3, een "gesloten lijst" van criteria bevat, wat tot gevolg heeft dat discriminaties op grond van andere criteria niet op grond van het ontworpen decreet zullen kunnen worden bestreden.

Het ontwerp houdt aldus een ongelijke behandeling in zowel van de daders van discriminatoire behandelingen, als van de slachtoffers ervan.

Een dergelijke ongelijke behandeling dient gelet op het door de artikelen 10 en 11 van de Grondwet gewaarborgde discriminatieverbod te worden verantwoord. Zeker nu de decreetgever beoogt discriminaties te bestrijden, zou het wel paradoxaal zijn dat het decreet daarbij zelf zou discrimineren. Om die reden mogen hoge eisen worden gesteld aan de "objectieve en redelijke verantwoording" van de in artikel 15, § 3, van het ontwerp doorgevoerde selectie van discriminatiegronden of - in de terminologie van het ontwerp - "beschermde kenmerken".

2. In de memorie van toelichting wordt de selectie van criteria in het algemeen als volgt verantwoord:

"De optie van een volledig open lijst van beschermde kenmerken werd niet weerhouden omdat dit tot een onaanvaardbare mate van rechtsonzekerheid zou leiden. In bepaalde internationale instrumenten wordt weliswaar een dergelijke open lijst gehanteerd. Deze verdragen zijn echter alleen van toepassing in de relatie overheid-burger (verticaal), en in beginsel niet in de relatie tussen burgers onderling (horizontaal). De horizontale werking van het onderhavige decreet vereist dat het voor de rechtsonderhorige op voorhand duidelijk is wat geldt als verboden gedrag. Van de overheid kan wel verlangd worden dat zij een verbod van discriminatie op eender welke grond in acht neemt, de burger daarentegen moet weten op welke gronden hij - in bepaalde omstandigheden - geen onderscheid mag maken.

De lijst met beschermde kenmerken vindt zijn oorsprong, behalve in de geïmplementeerde Europese antidiscriminatie-richtlijnen in een aantal internationale mensenrechtenverdragen, meer bepaald het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (E.V.R.M.), het Internationaal Verdrag voor Burgerlijke en Politieke Rechten (I.V.B.P.R.), het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle

vormen van Rassendiscriminatie (I.V.U.R.) en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (Handvest). Verder werd gepoogd aansluiting te vinden bij de lijst van kenmerken uit de federale antidiscriminatiewetgeving".

3. Om in overeenstemming te zijn met het discriminatieverbod van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet dient een antidiscriminatiewet niet noodzakelijkerwijze alle discriminaties, op dezelfde wijze, tegen te gaan. Dat blijkt uit het arrest nr. 157/2004 van het Arbitragehof van 6 oktober 2004 over de wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. In dat arrest vernietigt het Grondwettelijk Hof de in die wet voorkomende lijst van discriminatiegronden waarin o.m. de criteria "taal" en "politieke overtuiging" niet voorkwamen. Volgens het Hof schond de wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Het Hof motiveerde dit niet alleen door te verwijzen naar de algemene doelstelling van de wet, doch ook door te stellen dat er voor de uitsluiting van "taal" en "politieke overtuiging" geen bijzondere objectieve en redelijke verantwoording kon worden geboden.

4. In de mate dat het ontwerp beoogt de hierboven aangehaalde Europese richtlijnen om te zetten in het interne recht, komt het de Raad van State voor dat het uitsluitend hanteren van de criteria die in deze richtlijnen zijn vermeld, zeker zou kunnen beschouwd worden als een "objectieve en redelijke verantwoording" voor het uitsluiten van andere criteria, voorzover het toepassingsgebied van het decreet betrekking heeft op het toepassingsgebied van de richtlijnen.

5. In de mate dat het ontwerp bepaalde criteria of beschermde kenmerken in de "gesloten lijst" van artikel 15, § 3, opneemt, die ook zijn opgesomd in internationale verdragen, dient de "objectieve en redelijke verantwoording" voor het uitsluiten van andere criteria betrekking te hebben op twee terreinen.

5.1. In de eerste plaats dient de decreetgever in de verantwoording die hij biedt, uitdrukkelijk oog te hebben voor de gevolgen van de ongelijke behandeling die hij instelt, met name in het licht van het evenredigheidsbeginsel. Door slechts bepaalde criteria of kenmerken in de "gesloten lijst" van het ontwerp op te nemen, zal immers tegen een

.../...

ongelijke behandeling op grond van een criterium dat niet in de lijst is vermeld, de bescherming van het decreet niet kunnen worden ingeroepen, terwijl dat criterium wel onder de bescherming van een internationaal verdrag kan vallen.

Het komt de Raad van State, afdeling wetgeving, voor dat de in randnr. 2 aangehaalde passage uit de memorie van toelichting een afdoende verantwoording inhoudt voor deze ongelijke behandeling.

5.2. In de tweede plaats heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State er in advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV op gewezen dat uit arrest nr. 157/2004 van het Arbitragehof kan worden afgeleid dat het uitsluiten van criteria die voorkomen in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR), slechts mogelijk is mits er daarvoor een bijzondere verantwoording wordt gegeven en dat bijgevolg "(v)oor het uitsluiten van deze criteria (...) een overtuigende "objectieve en redelijke verantwoording" (dient) te worden geboden". ⁽¹⁵⁾

Vastgesteld dient te worden dat een aantal criteria of kenmerken die voorkomen in het EVRM of in het IVBPR niet voorkomen in de lijst van criteria of beschermde kenmerken die wordt bepaald in artikel 15, § 3, ⁽¹⁶⁾ zonder dat daarvoor in de memorie van toelichting enige verantwoording wordt geboden.

Het komt derhalve de stellers van het ontwerp toe om in de memorie van toelichting een objectieve en redelijke verantwoording te geven voor de uitsluiting van deze criteria.

⁽¹⁵⁾ *Parl. St.*, Kamer, DOC 51 2720/001, 96-97.

⁽¹⁶⁾ Het gaat bijvoorbeeld over "nationale minderheid"(artikel 14 EVRM), "andere overtuiging" (artikel 14 EVRM en 26 IVBPR), "vermogen" (artikel 14 EVRM) en "eigendom" (artikel 26 IVBPR).

II. Bevoegdheidsverdeling tussen de decreetgever en de uitvoerende macht

De artikelen 11 en 12 van het ontwerp voorzien in de oprichting van een commissie binnen de Vlaamse administratie, die een aantal taken op het vlak van het gelijkekansenbeleid moet uitoefenen, en verplicht de Vlaamse Regering met betrekking tot het gelijkekansenbeleid een aantal opdrachten te geven aan de ministeries en agentschappen. Beide bepalingen hebben in essentie betrekking op de organisatie en de uitoefening van de beleidsvoorbereidende en beleidsuitvoerende taken van de Vlaamse administratie op het vlak van het gelijkekansenbeleid.

Overeenkomstig artikel 87, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 komt het uitsluitend aan de regering toe de organisatie en de werking van haar diensten te regelen. Voormelde bepaling van de bijzondere wet staat eraan in de weg dat de decreetgever zich inlaat met de organisatie en de werking van de diensten van de regering. Het komt de decreetgever met andere woorden niet toe om taken op te dragen aan bepaalde diensten van de regering en zodoende in te grijpen in de organisatie en de werking van die diensten.

Artikel 11 dient derhalve uit het ontwerp te worden weggelaten en artikel 12 dient zodanig te worden omgewerkt dat er niet uit voortvloeit dat de Vlaamse Regering verplicht is om zijn diensten de opdracht te geven op een bepaalde manier te werken. Dit zou kunnen gebeuren door te bepalen dat de Vlaamse Regering in alle beleidsdomeinen de doelstellingen van het beleid die in artikel 12 zijn opgesomd, dient na te streven. Een dergelijke inspanningsverbintenis laat de bevoegdheid van de Regering intact om haar eigen diensten te regelen.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 15

1. De omschrijving van de begrippen "directe discriminatie" en "indirecte discriminatie" is volgens de memorie van toelichting gebaseerd op de definities die in de Europese richtlijnen inzake discriminatiebestrijding worden gehanteerd.

.../...

Op sommige punten wijkt de omschrijving echter af van de formulering in de richtlijnen, maar die afwijkingen worden verantwoord in de memorie van toelichting.

2. Wat evenwel de omschrijving van "indirecte discriminatie" betreft, dient vastgesteld te worden dat deze afwijkt van de omschrijving in de richtlijnen in die zin dat het om een bepaling, maatstaf of handeling gaat die een andere persoon "kan" benadelen, en dat die benadeling niet "bijzonder" moet zijn. Deze afwijkingen worden in de memorie van toelichting niet verantwoord.

In dit verband kan nog worden aangestipt dat in de antiracisme-, antidiscriminatie- en genderwet ook het woord "kan" wordt gebruikt. Op het eerste gezicht biedt deze formulering een ruimere bescherming aan mogelijke slachtoffers van discriminatie dan de richtlijnen beogen, aangezien de omschrijving, door de twee afwijkende elementen, minder strikt lijkt. Op dit punt rijst dus geen probleem.

Vraag is wel of het gebruik van het woord "kan" geen onduidelijkheid creëert, bijvoorbeeld voor de rechter die de handelwijze, bepaling of maatstaf dient te toetsen, aangezien de term zou kunnen betekenen dat een "potentiële" of niet gerealiseerde benadeling volstaat om van indirecte discriminatie te spreken. De toelichting bij de omschrijving van indirecte discriminatie is bovendien verwarrend, aangezien de bewoordingen identiek zijn aan die welke gebruikt worden voor directe discriminatie en er uit blijkt dat "de rechter dient te onderzoeken of de klager minder gunstig wordt behandeld dan een ander". Vraag is evenwel of dit echt de bedoeling van de stellers van het ontwerp is.

Indien er op het punt van de beoordeling van de discriminatie geen onderscheid is tussen directe en indirecte discriminatie verdient het aanbeveling in de tekst zelf van het ontwerp geen onderscheid te maken tussen beide formuleringen.

Deze onzekerheid is des te meer problematisch omdat strafsancities zijn verbonden aan het begaan van indirecte discriminatie.

Deze opmerking is van overeenkomstige toepassing op het bepaalde in artikel 20, § 2, van het ontwerp.

.../...

3. Minder gunstige behandeling op grond van "vermeende" of "bij associatie toegekende" beschermde kenmerken wordt beschouwd als een discriminatie, maar een benadeling van personen met een "vermeend" of "bij associatie toegekend" ⁽¹⁷⁾ kenmerk wordt blijkbaar niet beschouwd als (indirecte) discriminatie.

De vraag rijst welke de verantwoording voor die ongelijke behandeling is.

Artikel 17

Deze bepaling zoals ze is geformuleerd, lijkt overbodig aangezien reeds uit artikel 14, 5/, van het ontwerp blijkt dat opdracht geven tot discrimineren ook beschouwd wordt als discriminatie.

Artikel 18

1. Artikel 18 van het ontwerp gaat verder dan de bescherming waarin wordt voorzien in de Europese richtlijnen, en dit op twee vlakken. Enerzijds wordt het weigeren van redelijke aanpassingen als een verschijningsvorm van discriminatie geconcipieerd, terwijl in artikel 5 van richtlijn 2000/78/EG, zoals in de memorie van toelichting trouwens terecht wordt opgemerkt, enkel wordt bepaald dat teneinde het beginsel van gelijke behandeling te waarborgen voor personen met een handicap, "wordt voorzien in redelijke aanpassingen". Anderzijds is de ontworpen bepaling met betrekking tot het voorzien in redelijke aanpassingen van toepassing op alle terreinen waarop het ontwerp van toepassing is, terwijl artikel 5 van richtlijn 2000/78/EG enkel van toepassing is in het kader van de gelijke behandeling in arbeid en beroep.

⁽¹⁷⁾ Bijvoorbeeld: een voorwaarde die verwijst naar iemands woonplaats of de plaats waar hij of zij zijn diploma heeft gehaald, kan een ongelijke behandeling veroorzaken van iemand die woont of zijn diploma heeft behaald in een ander taalgebied, aangezien deze bij associatie geacht wordt een bepaalde taal te spreken terwijl het best mogelijk is dat zijn taal precies de taal is van de gemeenschap die de regeling uitvaardigt.

Het verdient aanbeveling om in de memorie van toelichting te verantwoorden waarom deze verplichting met de ontworpen regeling wordt uitgebreid en, derhalve, waarom dergelijke vergaande maatregel in het licht van de ontworpen regeling noodzakelijk wordt geacht.

2. Zoals ze is geformuleerd, is deze bepaling deels overbodig aangezien uit artikel 14, 6/, van het ontwerp reeds volgt dat het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als discriminatie beschouwd wordt. De bepaling heeft enkel zin als ze als volgt wordt gesteld:

"Er is sprake van het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als aanpassingen worden geweigerd die geen onevenredige belasting betekenen, of waarvan de belasting in voldoende mate wordt gecompenseerd door bestaande maatregelen.

Als aanpassing wordt beschouwd, elke concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap neutraliseert".

Artikel 19

1. Het opschrift van afdeling II van hoofdstuk IV doet vermoeden dat de artikelen van deze afdeling het toepassingsgebied van het gelijkebehandelingsbeleid bepalen. Artikel 19 van het ontwerp bepaalt echter niet het toepassingsgebied van het decreet, maar het toepassingsgebied van het discriminatieverbod en meteen ook het discriminatieverbod zelf.

De vraag rijst of het voor de duidelijkheid van de regeling niet wenselijk is om een aparte bepaling of een aparte afdeling te wijden aan het discriminatieverbod, zoals in de federale wetgeving het geval is. Door toepassingsgebied en discriminatieverbod samen te behandelen is immers het toepassingsgebied van de overige bepalingen van het ontwerp, zoals bijvoorbeeld de burgerlijke en strafsancities, niet duidelijk omschreven. Ter wille van de rechtszekerheid dient dit euvel verholpen te worden.

2. In het laatste lid wordt verwezen naar "het decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt, zoals gewijzigd bij het decreet van 9 maart 2007".

Aangezien een verwijzing naar een wettekst in de regel een verwijzing naar de geldende versie van die tekst impliceert, inbegrepen de eventuele wijzigingen die er zouden zijn in aangebracht na de aanneming van de wettekst waarin de verwijzing voorkomt, dienen de woorden "zoals gewijzigd bij het decreet van 9 maart 2007" te worden geschrapt. Uiteraard tenzij men specifiek zou willen verwijzen naar het betrokken artikel zoals dat luidt na de vermelde wijziging, met uitsluiting van alle navolgende wijzigingen.

Artikel 25

Noch de tekst, noch de memorie van toelichting maken duidelijk in welke mate private personen vrij zijn om al dan niet "positieve acties" toe te passen. In advies 40.689/AV-40.690/AV-40.691/AV heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State, zich baserend op arrest nr. 157/2004 van het Arbitragehof, met betrekking tot deze kwestie de volgende kanttekening gemaakt:

"[Het is] hoe dan ook moeilijk te begrijpen, gelet op de strikte voorwaarden die de jurisprudentie van het Arbitragehof heeft gesteld met betrekking tot de invoering van een regeling van maatregelen van positieve actie, in zoverre de wetgever een systeem van toestemming tot voldoening van die voorwaarden heeft georganiseerd, hoe alsnog aan de vrije keuze van de private personen, inzonderheid de werkgevers, kan worden overgelaten maatregelen van positieve actie al dan niet toe te passen, zoals de steller van het ontwerp nochtans lijkt voor te stellen"⁽¹⁸⁾.

Het verdient aanbeveling om in de tekst van het ontwerp nader te omschrijven in welke mate private personen verplicht dan wel gerechtigd zijn om maatregelen van positieve actie toe te passen.

⁽¹⁸⁾ *Parl. St.*, Kamer, DOC 51 2720/001, 103.

Artikel 26

Uit artikel 26, § 2, van het ontwerp volgt dat de nietigheidssanctie bedoeld in de eerste paragraaf ook kleeft aan bestuursrechtelijke bepalingen die in strijd zijn met het decreet ⁽¹⁹⁾.

Het is geheel onduidelijk welke rechtsmacht de door het artikel ingevoerde nietigheidssanctie vermag uit te spreken en of de bepaling enige invloed heeft op bestaande regels betreffende het instellen van vorderingen voor de onderscheiden rechtscolleges.

Met name rijst de vraag of de ontworpen bepaling een wijziging aanbrengt met betrekking tot de termijn van zestig dagen na, al naargelang het geval, de bekendmaking, de betekening of de kennisneming van een eenzijdige administratieve rechtshandeling waarbinnen een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State moet worden ingesteld en waarna die administratieve rechtshandeling in beginsel onaantastbaar wordt.

Daarenboven is het niet duidelijk wat de precieze rechtsgevolgen zijn van de nietigheid van een reglementaire bepaling die door de gewone rechter wordt vastgesteld.

Artikel 30

1. Uit arrest nr. 157/2004 van het Arbitragehof blijkt dat de strafbaarstelling van discriminatie dient te beantwoorden aan het (materieel) legaliteitsbeginsel in strafzaken. In genoemd arrest kwam het Grondwettelijk Hof tot de vaststelling dat het strafbaar stellen van indirecte discriminatie in strijd was met dat beginsel ⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ In de memorie van toelichting wordt ten onrechte opgemerkt dat deze bepaling "is gebaseerd op artikel 14 b) Richtlijn 2000/43/EG, artikel 16, b) Richtlijn 2000/78/EG, artikel 2, b) Richtlijn 2002/73/EG en artikel 13 b) Richtlijn 2004/113/EG" en dat de definitie van het begrip 'bepalingen' is overgenomen uit "de relevante artikelen uit de genoemde richtlijnen". De aangehaalde richtlijnbevestigingen stellen echter dat de lidstaten de met het discriminatieverbod strijdige bestuursrechtelijke bepalingen moeten "afschaffen" (lees: opheffen) en voor de andere bepalingen dat zij ook "nietig verklaard" kunnen worden.

⁽²⁰⁾ Arbitragehof, nr. 157/2004, 6 oktober 2004, B.55 en B.56.

Het is niet duidelijk hoe de ontworpen regeling tegemoet komt aan de bezwaren van het Grondwettelijk Hof. De vraag blijft immers hoe opzettelijk kan worden aangezet tot een "ogenschijnlijk neutrale handelswijze". Daarnaast blijft onduidelijk hoe opzettelijk kan worden aangezet tot een daad waarvan de discriminerende aard alleen tot uiting komt door de bijzondere benadeling die eruit kan voortvloeien. De voorzienbaarheid lijkt integendeel nog geringer te zijn dan in de bepaling zoals die door het Grondwettelijk Hof werd vernietigd.

2. In de memorie van toelichting wordt gesteld dat aan de opmerkingen van het Grondwettelijk Hof tegemoet wordt gekomen, omdat het Hof in de overwegingen B.53 tot B.56 enkel zou opgemerkt hebben dat uitsluitend het aanzetten tot opzettelijke discriminatie in aanmerking zou komen voor strafrechtelijke sanctionering. Deze bedenking berust op een foutieve lezing van het arrest dat wel degelijk opmerkt dat enkel "opzettelijk aanzetten tot directe discriminatie" beantwoordt aan het wettigheidsbeginsel. Het toevoegen van de eis dat er "een bijzondere wil om zulks te doen" aanwezig moet zijn, lijkt hier niet aan tegemoet te komen.

Artikel 49

Dit artikel stelle men als volgt:

"Artikel 5, § 2, 3/, 5/, 6/ en 7/, en artikel 39 treden in werking op een door de Vlaamse Regering te bepalen datum".

Dat de overige bepalingen in werking treden de tiende dag na de bekendmaking van het decreet in het Belgisch Staatsblad, volgt uit artikel 56 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, en hoeft niet te worden bepaald.

De kamer was samengesteld uit

de Heren	M. VAN DAMME,	kamervoorzitter,
	J. BAERT, W. VAN VAERENBERGH,	staatsraden,
	M. RIGAUX, M. TISON,	assessoren van de afdeling wetgeving,
Mevrouw	A. BECKERS,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. B. STEEN, auditeur.

DE GRIFFIER,

DE VOORZITTER,

A. BECKERS

M. VAN DAMME